

Stockholm den 23 februari 2021

Till justitieminister Morgan Johansson
CC kulturminister Amanda Lind
CC Linda Zachrisson, återstartsutredningen
103 33 Stockholm

Rättvisare upphovsrätt - en förutsättning för hållbar återstart av kulturen!

Den svenska regeringens arbete med att genomföra EUs upphovsrättsdirektiv drar ut på tiden, bl a i väntan på riktlinjer från EU-kommissionen angående direktivets artikel 17. Denna försening ger dock både tid och utrymme för regeringens utredare att skruva till implementeringen ytterligare i vissa delar, för att yrkesverksamma kulturskapare ska få bättre möjligheter att återstarta och försörja sig under och efter pandemin genom en stärkt upphovsrätt. Upphovsrätten utgör basen för många kulturskapares inkomster, och främjar därmed både kärnan i de kulturella och kreativa näringarna, och kulturektorn i stort.

Pandemin har varit och är fortfarande förödande för yrkesverksamma kulturskapare inom i princip alla konstområden. Omställningen och den ökade digitaliseringen under pandemin har på många sätt varit fantastisk, men den har tyvärr inte givit enskilda upphovspersoner och utövare av konsten och kulturen bättre ersättningar, snarare tvärtom. De intäkter som genereras via digitala plattformar hamnar i stor utsträckning hos andra än de som skapar innehållet. Vi ser dessutom en rad aktuella exempel på där upphovsrätten kringgås eller missbrukas både av offentliga och privata aktörer. En viktig anledning till detta är att den upphovsrättslagstiftning som Sverige har idag inte i tillräcklig utsträckning ger kulturskapare möjlighet till inflytande och skäligt betalt när deras verk och prestationer används, inte minst i digitala sammanhang.

EUs upphovsrättsdirektiv ger nu Sverige möjlighet att förändra den obalans som råder på den upphovsrättsliga avtalsmarknaden, och det kommer särskilt lägligt nu när pandemin slagit undan många kulturskapares möjligheter till försörjning.

KLYS uppmanar därför Dig justitieminister Morgan Johansson och Ditt departement att göra allt som står i er makt att inom ramen för detta direktiv stärka den yrkesgrupp som redan innan pandemin hade det allra svårast på arbetsmarknaden.

För ungefär ett år sedan uppvaktade KLYS justitiedepartementets statssekreterare Catharina Espmark för att ge kulturskaparnas syn på hur upphovsrättsdirektivet bör genomföras för att på bästa sätt stärka kärnan i de kulturella och kreativa näringarna. Dessa förslag har blivit ännu mer angelägna nu under pandemin. Se KLYS förslag i sin helhet i bilaga.

Framför allt handlar det om att genomföra direktivets artiklar 18-23, som syftar till att stärka kulturskapares upphovsrätt, på ett klokt och effektivt sätt.

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker, Teaterförbundet för scen och film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmarnas Förbund, Unionen- fackklubben vid SR, SVT och UR

Några viktiga övergripande förslag från KLYS är:

- De nya bestämmelserna måste gälla vid avtal om **upplåtelser av upphovsrätt generellt** och inte begränsas till kommersiella nyttjanden.
- De nya bestämmelserna måste göras **tvingande i så stor utsträckning som möjligt** mot bakgrund av det stora och väl dokumenterade skyddsbehovet för kulturskapare.
- De nya bestämmelserna måste **tydliggöra att totalupp-/överlåtelser (s k buy-outs) inte är godtagbara**, eftersom det inte är möjligt att med ett engångsbelopp värdera de rättigheter som medföljer vid en sådan upplåtelse.
- För att leva upp till direktivets krav om skälig ersättning måste **en oavvislig ersättningsrätt införas** i enlighet med det förslag som förts fram från musikutövarsidan.
- En oavvislig ersättningsrätt eller **annan ersättningsmekanism** för ytterligare rättighetshavarkategorier och användningsområden bör också undersökas och övervägas, t ex på AV-området.
- En **ny tvingande jämningsbestämmelse** måste införas som utöver ersättningsnivån också ska omfatta **oskäliga avtalsvillkor när det gäller upphovsrätt generellt** inklusive den ideella rätten.
- En **kodifiering av den s k specialitetsgrundsatsen** (och specificationsprincipen) måste göras i svensk upphovsrätt i samband med implementeringen av direktivet.

KLYS träffar gärna justitieministern inom en snar framtid för ett möte där vi utvecklar det skriande behovet av reformer på området och vilka åtgärder som behövs i svensk upphovsrättslagstiftning för att skapa en sund och hållbar återstart av kulturella och kreativa näringar i vårt land.

För KLYS

Marika Lagercrantz
Ordförande KLYS

Ulrica Källén
Verksamhetsledare KLYS